

A szlovák tanítóképzés Esztergomban

A másfél évszázados esztergomi Vitéz János Tanítóképző Főiskola fontos szerepet töltött be a nemzetiségi népoktatás fejlesztésében. A magyar diákokon kívül itt mindig tanultak különböző nemzetiségi származású – német és szlovák, horvát és szerb – diákok. Erről tanúskodnak az Esztergomi Érseki Tanítóképző Intézet Értesítői.

Ez a fonal 1945 után néhány évtizedre megszakadt. 1959-től a Budapesti Tanítóképző Intézetben fakultatív oktatás keretében, később a képzés részeként folyt a szlovák hallgatók felkészítése. 1972-73. tanévben az esztergomi főiskolán ismét megindult a szlovák nemzetiségi tanítók képzése, két elsőéves hallgatóval és egy Szlovákiában végzett nyugdíjas pedagógus munkába állításával. Itt fejezte be tanulmányait az az egyetlen harmadéves hallgató is, aki az első két évét Budapesten végezte.

A képzés igen mostoha körülmények között kezdődött, tankönyvek, jegyzetek, szakirodalom és egyéb oktatási segédanyag nélkül. Később egy főállású oktató került az intézetbe, aki a Művelődési Minisztérium, a Magyarországi Szlovákok Szövetsége és a szlovákiai Matica slovenská segítségével létrehozott egy 1500 kötetes szlovák nyelvű könyvtárat. Növekedett a hallgatói létszám, és munkakapcsolat alakult ki a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán működő szlovák nyelvi és irodalmi tanszékkel. Az 1976-77. tanévben a nemzetiségi tanítóképzés szakkollégiumi formába került. Növekedett az óraszám, de a képzés egyéb feltételei lényegesen nem változtak. A tanítójelöltek kevesen voltak. A képzéssel foglalkozó egyetlen oktató sokféle tantárgyat tanított. Továbbra is hiányoztak a nemzetiségi képzést szolgáló speciális tankönyvek és jegyzetek.

Az elmúlt húsz évben az oktatás hatékonyságát gátló tényezők egész sorát kellett leküzdeni. A legnehezebb feladat a beiskolázás volt.

A két szlovák tanítási nyelvű gimnázium - a budapesti és a békéscsabai - szűk merítési bázisnak mutatkozott. Így azokkal a gimnáziumokkal és szakközépiskolákkal vette fel a kapcsolatot a főiskola, amelyeknek a vonzáskörzetében szlovák általános iskolák vannak. 1983 óta a tanítói pályára készülő középiskolásoknak nyári és őszi nyelvi tábort szervezett az intézet, mely 1990-ig Felvételi Előkészítő Bizottság (FEB) keretében működött. 1991-től, mivel a FEB megszűnt, pályázatokból és a megyei önkormányzatok anyagi támogatásából szervezi a tábort a szlovák nemzetiségi tanszék. Rendszerint 20-25 középiskolás vesz részt a nyelvi előkészítőn. A tábori tapasztalatok azt mutatják, hogy a szlovák származású, de magyar középiskolát végző diákok közül többen jelentkeznének pedagógus pályára, ha a nemzetiségi nyelvüket jobban tudnák. A beiskolázás még ma is a tanszék munkájának jelentős részét veszi igénybe. Évente 15 helyre kb. 13 jelentkező van.

A nemzetiség utánpótlása érdekében is igen fontos a szlovák nyelv tanulása a szlovákok lakta körzeti magyar tannyelvű gimnáziumokban és szakközépiskolákban. A középiskolai nemzetiségi nyelvoktatás igen gyenge láncszeme nemzetiségi oktatásunknak. Ezt támasztja alá az 1989-es adat (Regió 01/2 180. p.):

a nemzetiségi óvodákban	13 763 gyermek,
a nemzetiségi általános iskolákban	43 300 tanuló,
és a nemzetiségi középiskolákban	+187 tanuló van.

Az elmúlt tíz évben több ízben elemeztük hallgatóink kétnyelvűségének problémáit. A szlovák nemzetiségi tanítóképzés múltját bizonyos szempontból a kontinuitás hiánya jellemzi. A középfokú nemzetiségi tanítóképzők felsőfokú intézetekké történő átszervezésével megszűnt a nemzetiségi nyelven való alapképzés. Azt a célt, hogy „...a nemzetiségi tanítóképzést a magyar tannyelvű tanítóképzés színvonalára” emeljük, nem sikerült

elérni, mivel a szakkollégiumi képzési forma, illetve a hároméves szlovák nemzetiségi tanítóképzés oktatási szerkezete nem őrizte meg a régi középfokú tanítóképző egyetlen igen fontos erényét, a nemzetiségi nyelven való képzést. A szakkollégiumi képzésben 496 órában történt a szlovák nyelv oktatása. Ez az órakeret nem volt elegendő arra, hogy a hallgatók szakmai képzés mellett pótolják a hiányos szlovák nyelvi tudásukat. Így egyre inkább sürgetőbbé vált a hároméves képzésről áttérni a négyéves képzésre, amely óraszámában és tantárgyi struktúrában is eltér a hároméves képzéstől. Az áttérés az 1990-91. tanévben történt. A szlovák nyelven oktatott tantárgyak óraszámja 950 órára növekedett, ehhez kapcsolódik még egy féléves nyelvi részképzés Szlovákiában (350 óra). A nyelvi részképzés 1983 óta hallgatóink képzésének szerves része. Ekkor jött létre a főiskola és a Nyitrai Pedagógiai Fakultás között az együttműködés. A négyéves képzésben a nyelvi részképzés súlya jelentősen megnövekedik, mivel gyakorlati felkészítést is kapnak a szlovák tannyelvű iskolákba való oktatásra. Hallgatóink a tanítási gyakorlatot egy közeli szlovákok lakta községben, Piliscséven végzik. Harmadik évfolyamtól kezdve hetente egy napot töltenek itt. Két tanítónő vezeti a tanítási gyakorlatokat.

A négyéves képzéssel párhuzamosan az 1990/91-es tanévben megindult a szlovák nemzetiségi óvodapedagógus képzés is. A képzés ideje 3 év. A szlovák nemzetiségi diákok száma a tanító- és óvodapedagógus szakon 20 fő. A negyedik évfolyam beindulásával a következő tanévben (1993-94) ez a létszám még növekszik 25-26 főre. Ez jó kondícióra utal.

A szlovák tanítók és óvónők képzése a szlovák nemzetiségi tanszék feladata. A tanszéknek négy oktatója van – egy adjunktus, két docens és egy főiskolai tanár. Mindegyik rendelkezik bölcsészdoktori oklevéllel, egyikük a pedagógiai tudomány kandidátusa. Az oktatók sokrétű tevékenységet folytatnak. Szervezik a középiskolások számára nyelvi tábort. Speciális szlovák jegyzeteket írnak. 1982-től tíz szlovák jegyzet jelent meg, irodalmi, nyelvi és módszertani témában. 1991 novemberében megalapították az Esztergomi Szlovákok Klubját. A gyakorló szlovák tanítók számára az 1992-93. tanévben intenzív nyelvi és módszertani továbbképzést szervez a tanszék. E tanfolyamot a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány és a Művelődési és Közoktatási Minisztérium támogatja.

Bár az oktatók munkája a beiskolázástól a továbbképzésig terjed, a hangsúly megis a szlovák nemzetiségi tanító- és óvodapedagógus-képzésen van. Az oktatók szükségét érzik a szlovák nemzetiségi közösség erkölcsi támogatásának és a középiskolai szlováknyelv-oktatás terjesztésének.

IRODALOM

- Drahos Ágoston–Kovács Péter: A magyarországi nemzeti kisebbségek oktatásügye 1945-1990. = Régió 2. 1991. 167-192. p.*
- Fazekas Sándorné: A szlovák nemzeti tanítóképzés helyzete az Esztergomi Tanítóképző Főiskolán. = PI. 1979. 9. p.*
- Fazekas Sándorné: A szlovák nemzetiségi tanulók körében végzett FEB-munka az Esztergomi Tanítóképző Főiskolán. = FEB 5. Esztergom, 1983. 74-77. p.*
- Fazekas Sándorné: Magyarországi szlovák nemzetiségi tanítók kétnyelvűségének problémái. In: Kétnyelvűség a Kárpát-medencében. I. Szerk.: Győri-Nagy Sándor, Kelemen Janka. 1991. Budapest, 62-65. p.*
- Fazekasné Bartha Mária: Miért kevés a szlovák nemzetiségi tanító? In: Magyar Pedagógiai Társaság, A Nemzetiségi Nevelési Szakosztály tájékoztatója, Budapest, 1992. 17-21. p.*

FAZEKASNÉ BARTHA MÁRIA